

PEFC DK 001-4

PEFC Danmarks skovstandard

PEFC
Normativt
dokument

PEFC Danmark

Amalievej 20

1875 Frederiksberg C
Danmark

info@pefc.dk
www.pefc.dk

Copyright

©PEFC Danmark 2021

Dette PEFC Danmark dokument er copyright beskyttet af PEFC Danmark. Dokumentet er frit tilgængeligt på PEFC Danmarks hjemmeside eller ved henvendelse til PEFC Danmark.

Det er ikke tilladt at tilføje ændringer eller tilføjelser til dette dokument, ligesom at det ikke er tilladt at optrykke eller kopierer dokumentet med kommerciel udnyttelse for øje uden tilladelse fra PEFC Danmark.

Den officielle version af dokumentet er engelsk, men er oversat til dansk. I tvivlstilfælde er det den engelske version, som er gældende.

Dokumentets titel: PEFC Danmarks skovstandard

Dokument nummer: PEFC DK 001-4

Godkendt af: **PEFC Danmark**

Dato: **10.8.2022**

Review date: **5.3.2026**

Godkendt af: **PEFC Council**

Dato: **31.08.2022**

Redaktionel ændret: **19.4.2024**

1. Indledning

Denne standard er en del af det danske PEFC-certificeringssystem for bæredygtig skovdrift (i det følgende benævnt "den danske ordning").

Standarden fastlægger den danske ordnings kriterier for bæredygtig skovdrift, samt krav til planlægning og registrering. Standarden er normativ for alle skovejere, der ønsker deres skov certificeret under den danske ordning.

Denne version af standarden er resultatet af tredje obligatoriske revision, foretaget i 2021. PEFC Danmark fik godkendt sin ordning under PEFC første gang i 2002. Første revision af standarden blev godkendt i marts 2008 og anden revision af ordningen blev godkendt i 2013.

Der er ved revisionen taget udgangspunkt i den gældende standard og de erfaringer, som er opnået ved brug af standarden i praksis. Standarden er endvidere gennemarbejdet i forhold til at kunne opfylde PEFC Internationals nyeste krav til bæredygtig skovdrift, defineret i *Sustainable Forest Management – Requirements -PEFC ST 1003:2018*.

2. Anvendelsesområde

Standarden kan anvendes til certificering af alle typer og størrelser af skovejendomme i Danmark.

Skovejere kan enten ansøge om individuel certificering af deres skovejendom eller certificering gennem en gruppe (gruppecertificering).

Standardens kriterier er gældende for følgende arealtyper:

- Fredskovspligtige skovarealer
- Andre skovbevoksede arealer
- Ubevoksede naturarealer, der udgør en integreret del af skoven eller skovejendommen

Standardens kriterier er IKKE gældende for følgende arealtyper:

- Landbrugsjord i omdrift
- Haver og gårdspladser tilhørende ejendommen

Som udgangspunkt skal hele det certificerbare areal på en skovejendom indgå i certificeringen. Tilkøbte tidligere landbrugsarealer, som er eller bliver tinglyst med fredskovspligt, kan udelades af det certificerede areal, såfremt det anvendes til intensiv dyrkning.

Ejeren kan vælge at opdele sin skovejendom i forvaltningsenheder, hvoraf kun en del indgår i certificeringen. Skovejendommens sammenhængende skovbevoksede arealer kan ikke opdeles i forskellige forvaltningsenheder og skal certificeres samlet. Afgrænsningen mellem forvaltningsenhederne skal tydeligt fremgå af kort. Vælger en ejer kun at lade dele af sit certificerbare areal certificere, stilles yderligere krav til dokumentation for sporbarhed.

Standarden skal implementeres på den enkelte skovejendom ved:

- Individuel certificering af skovejendommen, eller
- Gruppecertificering gennem en gruppe

Kravene til gruppecertificering af skovdrift er beskrevet i *Krav til gruppecertificering af bæredygtig skovdrift – PEFC DK 003-4*.

3. Referencer

Den danske skovstandard er baseret på:

- Sustainable Forest Management – Requirements - PEFC ST 1003:2018
- Praktiske erfaringer opnået gennem anvendelsen af skovstandarden
- Ny viden

4. Definitioner

Til brug for denne standard anvendes definitioner givet i *Ordlister og definitioner – PEFC DK 007-3*.

5. Skovejerens ansvar ved certificering

Certificering af skovdriften bekræftes med en aftale mellem skovejeren og certificeringsorganet /gruppelederen med en gyldighed på mindst 1 år.

Skovejeren forpligter sig ved aftalen til at acceptere og overholde følgende:

- 1) PEFC Danmarks skovstandard
- 2) Relevante love og bestemmelser som regulerer skovdriften i Danmark. Minimumsliste over relevant lovgivning findes i *Bilag 1 - Relevant dansk lovgivning, samt ILO-konventioner*
- 3) Kontrol gennem tredjepartsaudit fra et certificeringsorgan

Skovejeren skal kunne dokumentere ejerskab af de arealer, som indgår i certificeringen. Tvivlsspørgsmål kan dokumenteres via *Den Offentlige Informationsserver*¹ (OIS) eller via udskrift fra tingbogen.

6. Generelle retningslinjer for skovdriften

Målsætningen for den danske PEFC-skovstandard er gennem certificering af skove at fremme en bæredygtig udvikling og drift af de danske skove, under et balanceret hensyn til både de økonomiske, økologiske og sociale aspekter ved skovdriften.

Til det formål er PEFC Danmarks skovstandard opdelt i fem hovedafsnit, hvor der for hvert hovedafsnit er beskrevet detaljerede kriterier, der skal efterleves i certificerede skove.

- 1) Et skovdyrkningsafsnit med kriterier for bl.a. foryngelsesformer, træartsvalg og andre aspekter tæt knyttet til forvaltningen af skovenes træproduktion
- 2) Et klimaafsnit med kriterier for skovenes modvirkning af og tilpasning til klimaforandringer, herunder at opretholde eller øge lageret af kulstof og levere klimavenlige træprodukter nu og i fremtiden
- 3) Et miljø- og biodiversitetsafsnit med kriterier for bevarelse og udvikling af skovens biodiversitet, naturværdier, miljøbeskyttelse, vildtforvaltning samt landskabelige og kulturhistoriske værdier
- 4) Et socialt afsnit med kriterier vedrørende friluftsliv, dialog med lokalsamfundet samt ansattes rettigheder og uddannelse

¹ <https://www.ois.dk/default.aspx>

5) Et planlægningsafsnit med krav til formulering af driftsformål samt registreringer og dokumentation af driften

Tilsammen udgør kriterierne fundamentet for en langsigtet bæredygtig drift af PEFC-certificerede skove. Her sikres en balance mellem hensynene til modvirkning af klimaforandringer, beskyttelse af biologisk mangfoldighed, skovens stabilitet og tilpasningsevne til klimaforandringerne, produktion af træ og andre goder, langsigtet økonomi, miljøbeskyttelse, landskabs- og kulturhistorie samt sociale hensyn. Kriterierne og de indikatorer som knytter sig hertil, sikrer desuden, at den bæredygtige skovdrift kan dokumenteres overfor en forstkyndig auditor og i sidste ende markedet og forbrugeren.

Som skovejer skal man være opmærksom på, at der stilles mere vidtgående krav til skovdriften og dokumentationen af denne i PEFC-certificerede skove, end hvad opfyldelsen af dansk lovgivning kræver.

Efterlevelse af de definerede kriterier for skovdriften sikrer en opfyldelse af standardens målsætning. Til gengæld er der så vidt muligt tilstræbt metodefrihed i skovdriften. Det sikrer, at standarden kan fungere efter hensigten og sikre en bæredygtig skovdrift med udgangspunkt i lokale dyrkningsforudsætninger, tilstand og forskelle i ejendomsstruktur.

I det efterfølgende gives en generel beskrivelse af den certificerede skovdrift, som udgør den overordnede ramme. Detaljerne fremgår af det enkelte kriterium.

Skovdriften skal tilrettelægges, så der sikres et langsigtet, stabilt skovklima. Her er en betydelig frihed i valg af fremtidige foryngelsesformer væsentlig, hvilket er til gavn for både skovenes produktion og øvrige funktioner. Derfor står foryngelsesfasen centralt i skovstandardens.

Foryngelsen af en given bevoksning skal principielt kunne ske uden, at skovklimaet og skovens stabilitet forringes varigt. Standarden forudsætter, at der anvendes foryngelsesformer, der sikrer vedvarende skovdække, hvor det er skovdyrkningsmæssigt og økonomisk forsvarligt. Hvor der ikke kan gennemføres en forsvarlig selvforyngelse, eller hvis hensynet til den fremtidige sammensætning af træarter og provenienser gør plantning og/eller såning relevant, kan disse andre foryngelsesformer anvendes. Herunder kan den certificerede ejendom anvende renafrifter under hensyn til de krav, standarden stiller hertil. Standarden stiller krav om en hurtig reetablering af skovklimaet efter afdrift, samt at skovejeren entydigt forbedrer den fremtidige stabilitet af skoven og skovdriftens fleksibilitet.

For at skabe en variation i skovens fremtidige udbud af træ og i levestederne for dyr og planter samt en stabil og modstandsdygtig skov, skal der opbygges en struktur, så skoven består af forskellige træarter i forskellige aldre. Standarden opstiller konkrete måltal, vurderet på indblandingsprocenten, for fremme af naturligt hjemmehørende træarter på henholdsvis magre og gode jorde. Formålet er at sikre den flora og fauna, der gennem lang tid er tilpasset disse træarter. Med brugen af indblandingsprocenten tager standarden eksplicit hånd om udfordringerne vest for israndslinjen. I lighed hermed skal andre busk- og træarter end hovedtræarten fremmes ved udrensning og tynding, hvor dette er økonomisk forsvarligt, og hvor arterne kan indgå i den fremtidige bevokningsstruktur. For eksempel skal naturlig opvækst i bevokningshuller efterlades.

Det er muligt at anvende 10% af det skovbevoksede areal til intensive driftsformer (for eksempel juletræer og klippegrønt). Standarden stiller krav ved anlæggelse af nye intensivt drevne arealer samt til anvendelsen af gødning og pesticider.

Udenfor de intensivt drevne arealer skal anvendelsen af gødning udfases, og brugen af pesticider skal minimeres. Standarden opstiller præcise kriterier for, under hvilke forhold anvendelse af pesticider kan forekomme.

Standarden kræver en prioritering i driften af skovens klimaeffekt, som hele kæden fra skoven til den klimaeffektive anvendelse af træet kan yde, i overensstemmelse med standardens øvrige krav. Samtidig skal skovens tilpasningsevne og robusthed i forhold til klimaændringer, ekstremt vejr, sygdomme og skadevoldere løbende udvikles og forbedres gennem alsidige valg i driften og blandt andet indbefatte fordeling og anvendelse af mange klima- og lokalitetstilpassede træarter.

Den positive virkning af skovene og skovdriften for klimaet fremkommer ved at optage og lagre kulstof

(CO₂) og ved at fortrænge brugen af energitunge materialer og fossil energi, som ellers vil medføre en irreversibel forøgelse af atmosfærens CO₂. Desuden kan længelevende træprodukter lagre CO₂ udenfor skovene. Skoven og skovdriften forstærker det cykliske og vedvarende kulstofkredsløb og dets komponenter. Skovens CO₂-optag er ligefrem proportionalt med skovens tilvækst – jo højere tilvækst, jo større CO₂-optag.

Skovejeren kan sikre, at der produceres længelevende produkter af træet, som kan fortrænge energitunge materialer, ved at tilsikre at skoven passes, så den producerer træ af høj kvalitet.

Skovens lager af kulstof findes i levende og døde træer, i den øvrige vegetation samt i jorden, hvilket samlet set bidrager til at holde CO₂-lageret i atmosfæren i skak. Dette lager er dynamisk i varierende omfang. Udsvingene er stærkt skalaafhængige, idet store udsving i enkeltræers lager kan forekomme samtidig med, at skovens samlede lager kan være intakt fra år til år. Selv om træ er fornybart over tid, er det vigtigt, så vidt muligt, at undgå fald i skovens lager af kulstof, fordi indholdet af CO₂ i atmosfæren allerede er steget til et højere niveau end i de seneste tre millioner år, og den globale opvarmning kan være ved at passere en række selvforstærkende og irreversible tipping points.

Standarden indeholder et antal kriterier, der skal sikre, at skovdriften beskytter og fremmer en række miljøgoder, herunder biodiversiteten. Det gælder beskyttelse af naturmæssig særlig værdifuld skov og områder med høj naturmæssig bevaringsværdi samt etablering og bevarelse af stabile skovbryn med et højt indhold af hjemmehørende træarter og buske. Desuden gælder det særlig forøgelse af mængden af dødt ved og gamle træer og beskyttelsen af eksisterende karakteristiske gamle træer.

Standarden indeholder biodiversitetsarealer, som en central del af *PEFC Danmarks skovstandard – PEFC DK 001-4*. Der skal udlægges 10% af det certificerede areal til biodiversitetsarealer i områder med særlige biologiske værdier eller med potentiale for at udvikle sådanne værdier. Arealet kan omfatte alt fra urørt skov til lysåbne naturtyper med kontinuerlig pleje. I standarden er der opstillet kriterier for, hvilke arealer der kan eller skal inkluderes under hensyn til tilstanden på den enkelte ejendom.

Standarden har også fokus på de ansatte i skovbruget og samspillet med omverdenen generelt. Der skal herunder sikres gode arbejdsforhold, og der stilles krav til de ansattes efteruddannelse og viden om skovstandard. Skovenes betydning for befolkningens friluftsliv er et væsentligt velfærdsgode, og denne funktion styrkes gennem dialog med omverden samt sikring af gode adgangsforhold og friluftsværdier i de certificerede skove.

Skovdriften skal omfatte en cyklus af opgørelser og planlægning, implementering, overvågning og evaluering, hvilket gør det muligt at vurdere de sociale, miljømæssige og økonomiske konsekvenser for skovdriften. Derfor rummer standarden en række krav til blandt andet registreringer og dokumentation, som skal udgøre grundlaget for denne vurdering. Det er samtidig grundlaget for en korrekt og enkel auditering af skovdriften og sikrer en høj troværdighed og kvalitet i grundlaget for enhver PEFC-certificering.

7. Kriterier og indikatorer for bæredygtig skovdrift

I dette afsnit defineres PEFC Danmarks kriterier for bæredygtig skovdrift i Danmark. Kriterierne er inddelt i følgende fem underafsnit:

1. Skovdyrkning
2. Klima
3. Miljø og biodiversitet
4. Social
5. Planlægning

Strukturen af kriterierne er bygget op således:

X. – Er den overordnede gruppering af kriterierne (afsnit)

X.1 – Er kriterierne for bæredygtig skovdrift defineret af PEFC Danmark

I X.1.1 – Er indikator og/eller verifikator hørende til det ovenstående kriterium

1. Skovdyrkning

1.1

Driften af skoven skal tilrettelægges med henblik på at sikre og forbedre skovens ressourcer. Det inkluderer skovens evne til på langt sigt at producere en bred vifte af skovprodukter, tilpasse sig og modvirke klimaforandringer, sikre og fremme biodiversiteten samt andre værdifulde funktioner under hensyntagen til de beskrevne mål med ejendommens forvaltning, muligheder og funktioner. Driften skal endvidere tilrettelægges med henblik på at minimere risikoen for forarmning af og skader på skovøkosystemet.

I.1.1.1 Vurdering af ejerens politik og målsætning

I.1.1.2 Planlægning som beskrevet i afsnit 5 er gennemført

1.2

Skovens langsigtede, stabile skovklima skal sikres og løbende forbedres. Skovdyrkning skal derfor grundlæggende sikre, at der skabes større frihed i valget af fremtidige foryngelsesformer og træarter. Dette skal ske ved at:

- a) Fastholde tilstrækkelig vedmasse på ejendommens skovbevoksede areal.
- b) Anvende foryngelsesformer, der hurtigt og sikkert etablerer en brugbar foryngelse uden at være til hinder for, at der på egnede arealer kan anvendes naturlig foryngelse eller succession.
- c) Anvende foryngelsesformer, der sikrer vedvarende skovdække, hvor det er skovdyrkningsmæssigt muligt og vurderes økonomisk forsvarligt.
- d) Renafdrift kan anvendes, hvor der ikke på forsvarlig vis kan anvendes foryngelsesformer, der sikrer vedvarende skovdække.
- e) Renafdrifter udformes og holdes inden for en størrelse, der sikrer, at den efterfølgende kultur har en hurtig etablering, og at skovklimaet og omkringliggende bevoksningers stabilitet ikke kompromitteres.
- f) Renafdrifter må ikke anvendes, hvor der er en biologisk rig natur knyttet til kontinuitet i skovdække og/eller stabil hydrologi, og særligt størrelsen og anvendelsen af renafdrifter skal kunne begrundes.
- g) Foryngelsens struktur, størrelse og træartsvalg på renafdrifter tilpasses skovens udstrækning og bevoksningsstruktur, så der fremadrettet skabes mulighed for et vedvarende skovklima og en god hugstfølge. Ligeledes skal der ved tilplantningen tages hensyn til natur- og kulturværdier.
- h) Forarmede områder i skoven skal så vidt muligt søges genoprettet gennem de skovdyrkningsmæssige tiltag.
- i) Ved plantning eller såning skal foryngelsen etableres indenfor tre vækstsæsoner på renafdrifter. Alternativt fem vækstsæsoner, hvis kulturhvide anvendes til at imødegå angreb af snudebiller på nåletræer.

Dette er ikke til hinder for, at der inden for Skovlovens bestemmelser og dispensationsmuligheder etableres og drives åbne naturarealer, arealer med stævningsdrift, skovgræsning og arealer med intensive driftsformer samt anden særlig drift. Dog kan der ikke afdrives naturmæssig særlig værdifuld skov jf. 1.11. for at øge det intensivt drevne areal.

I.1.2.1 Anvendelsen af selvforyngelse og øvrige foryngelsesformer, der sikrer et vedvarende skovdække, vurderes og begrundes ud fra kulturregistreringerne

I.1.2.2 Anvendelsen af renafdrifter vurderes på baggrund af besigtigelse af kulturarealer og begrundes ud fra kulturregistreringerne

I.1.2.3 Vurdering af balance mellem hugst og tilvækst

I.1.2.4 Vurdering af kulturregistreringer sammenholdt med ejendommens træartsfordeling

1.3

Tilplantning af opgivne landbrugsarealer og andre åbne arealer, i eller i tilknytning til skoven, kan overvejes i de tilfælde, hvor det vil kunne tilføre økonomisk, social, kulturel eller økologisk værdi uden at skade andre værdier væsentligt. Lavbundsjorder, som naturligt ikke ville være skovdækket, tilplantes som udgangspunkt ikke, med mindre ovennævnte værdier særligt kan begrunde det. I tilfælde af tilplantning skal der vælges træarter, som ikke fordrer fortsat dræning.

- I.1.3.1 Værdien ved tilplantning af opgivne landbrugsarealer og andre åbne arealer, i eller i tilknytning til skoven, er overvejet og lavbundsjorder er kun tilplantet efter særligt grundige overvejelser

1.4

Udnyttelse af skovens ressourcer – både træbaserede og ikke træbaserede produkter – skal ske på en måde, så det ikke påvirker det langsigtede dyrkningspotentiale. For vedproduktionen er dette sikret, hvis de øvrige krav i standarden er opfyldt. Såfremt ikke-træbaserede produkter udnyttes kommercielt, skal ejeren have etableret retningslinjer for driften, der sikrer, at den ikke påvirker det langsigtede dyrkningspotentiale.

- I.1.4.1 Vurdering af retningslinjer for udnyttelse af andre produkter fra skoven, hvis en sådan udnyttelse finder sted kommercielt

1.5

Det er tilladt at have intensive driftsformer på op til 15% af ejendommens skovbevoksede areal i 10 år fra første udstedelse af nye certifikater. Der skal inden for certifikatets første gyldighedsperiode foreligge en plan for udfasningen. Produkterne fra de intensivt drevne arealer kan ikke afsættes som PEFC-certificerede. Dog vil vedproduktionen fra juletræs- og klippegrøntsarealer blive anset som almindelig drift, og vedproduktionen herfra kan afsættes som PEFC-certificeret.

- I.1.5.1 Areal med intensive driftsformer overstiger ikke 10% af ejendommens skovbevoksede areal - dog under hensyntagen til I.1.5.2
- I.1.5.2 Såfremt der findes mellem 10 og 15% af ejendommens skovbevoksede areal med intensive driftsformer, foreligger der en plan for udfasning af arealer med intensive driftsformer, så de 10 år efter første certificering maksimalt udgør 10% af ejendommens skovbevoksede areal

1.6

De intensivt drevne arealer udvikles i natur- og miljøvenlig retning således at:

- a) Anvendelsen af pesticider og gødning er minimal og miljøforsvarlig
- b) Ved placering af nye intensivt drevne arealer skal der tages hensyn til § 3 arealer og øvrige naturværdier
- c) Gentilplantning og placering af nye intensivt drevne arealer må aldrig ske tættere end 10 meter fra § 3 arealer og vandløb
- d) Midler opført som WHO's liste over type 1A og 1B pesticider, klorerede kulbrinter og andre meget giftige pesticider, hvis derivater forbliver biologisk aktive, og andre pesticider, der er forbudt i henhold til international aftale² må ikke anvendes.

- I.1.6.1 Vurdering af om gødningsforbruget på de intensivt drevne arealer er minimeret foretages på baggrund af gødningsplanen og

² <http://chm.pops.int/TheConvention/ThePOPs/ListingofPOPs/tabid/2509/Default.aspx>

- Landbrugsstyrelsens årligt udsendte *Vejledning om gødsknings- og harmoniregler*³
- I.1.6.2 Vurdering af om forbruget af pesticider på de intensivt drevne arealer er minimeret foretages på baggrund af sprøjtejournal
 - I.1.6.3 Vurdering af benyttede aktive stoffer
 - I.1.6.4 Vurdering af nye intensivt drevne arealers placering

1.7

På ikke intensivt drevne arealer skal anvendelsen af gødning udfases gennem tilpasning af dyrkningssystemerne så:

- a) Anvendelse af gødning uden for de intensivt drevne arealer ikke forekommer, hvor der er særlige naturhensyn knyttet til arealets næringsfattede tilstand
- b) Gødning kun må anvendes i forbindelse med kulturetablering på næringsfattede lokaliteter, hvor nåletræsarealer skal konverteres til løvtræsarealer, og hvor det er kritisk i forhold til at etablere en brugbar kultur
- c) Der skal her tages hensyn til (indregnes) det bidrag af næringsstoffer, som tilføres fra omgivelserne
- d) Dyrkningssystemerne tilpasses således, at der ikke skal anvendes gødning (eller tilbageføres aske). Undtagelse herfra skal dækkes af en ekspertudtalelse fra en ekspert med kendskab til biologiske systemer

- I.1.7.1 Vurdering af om gødningsforbruget på ejendommen foretages på baggrund af gødningsplanen
- I.1.7.2 Vurdering af eventuel ekspertudtalelse

1.8

På ikke-intensivt drevne arealer skal anvendelse af pesticider minimeres. Skovdyrkningsmæssige alternativer og biologiske midler foretrækkes frem for brug af kemiske pesticider. Hvor der anvendes pesticider, gælder følgende:

- a) Plantevækst der truer etableringen af en brugbar foryngelse må efter behov bekæmpes med pesticider
- b) Jord- og hormonmidler må ikke anvendes
- c) Pesticider kan undtagelsesvis anvendes til bekæmpelse af invasive arter og skadevoldere, hvor der er et veldokumenteret behov
- d) Hvor der anvendes pesticider, er denne brug minimal i forhold til at opnå den ønskede effekt.

- I.1.8.1 Vurdering af pesticidforbruget på ejendommen foretages på baggrund af sprøjtejournalen og sammenholdes med kulturregistreringer og begrundelser for anvendelsen

1.9

På de ikke-intensivt drevne arealer skal jordbearbejdning begrænses af hensyn til jordbundens svampe, plante- og dyreliv så:

- a) Overfladisk jordbearbejdning må anvendes på maksimalt 70% af kulturarealet, hvor det er nødvendigt for at sikre foryngelsen eller et træartsskifte
- b) Der sikres ubehandlede flader om frøtræer, langs skovbryn, på våde arealer og ved andre biologisk værdifulde biotoper
- c) Dybgrundet punkt- og stribet jordbearbejdning må kun anvendes med en intensitet, som almindelig planteafstand vil kræve
- d) Stødottagning og dybdepløjning er ikke tilladt

³ <https://lbt.dk/landbrug/goedning/vejledning-om-goedsknings-og-harmoniregler/>

- I.1.9.1 Opgørelse af andel jordbearbejdede arealer med angivelse af metode jf. kulturregistreringerne
- I.1.9.2 Vurdering af begrundelser for metodevalg
- I.1.9.3 Overfladisk jordbehandlede arealer udgør ikke mere end 70% af bevoksningens samlede areal
- I.1.9.4 Dybgrundet punkt- og stribevis jordbearbejdning er kun anvendt med en intensitet, som svarer til planteafstanden

1.10

Anvendelsen af hjemmehørende arter skal fremmes, således at ejendommens skovbevoksede areal udgøres af en andel på minimum 20% og 55% hjemmehørende træarter på henholdsvis. magre og gode jorder. Procentsatserne opgøres på baggrund af træarternes registrerede indblandingsprocenter. Minimumsgrænserne gælder ikke for skovejendomme under 50 hektar. Dog skal disse ejendomme i forbindelse med foryngelse og andre driftsmæssige tiltag udnytte de naturgivne muligheder til at fremme forekomsten af naturligt hjemmehørende arter, for eksempel ved at prioritere hjemmehørende arter ved tyndinger og overlade fugtige huller til naturlig tilgroning af for eksempel birk og pil.

- I.1.10.1 Stigende anvendelse - op til minimum 20% på magre jorde og op til minimum 55% på gode jorde - af hjemmehørende arter
- I.1.10.2 Vurdering af kulturregistreringerne
- I.1.10.3 Vurdering af udnyttelsen af de naturgivne muligheder i skovejendomme < 50 hektar til at fremme naturligt hjemmehørende arter i forbindelse med foryngelse og andre driftsmæssige tiltag

1.11

Ikke-hjemmehørende træarter må kun anvendes, hvor de ikke truer væsentlige naturværdier og er lokalitetstilpassede. Følgende arealer må ikke konverteres til ikke-hjemmehørende arter:

- a) Bevoksninger med en alder, der væsentligt overstiger normal omdriftsalder for arten og/eller
- b) Bevoksninger med en biologisk rig natur knyttet til kontinuitet i skovdække og/eller stabil hydrologi
- c) Arealer med hjemmehørende træarter, som kan fungere som bufferzone eller kan skabe sammenhæng mellem bevoksninger nævnt i de to foregående punkter
- d) Såfremt der konverteres arealer med hjemmehørende arter til ikke-hjemmehørende arter, skal der forud herfor være gennemført en kortlægning af arealer med hjemmehørende arter, som ikke må konverteres til ikke-hjemmehørende arter

- I.1.11.1 Vurdering af anvendelsen af ikke-hjemmehørende arter på baggrund af kulturregistreringerne og udpegning af arealer, der ikke må konverteres

1.12

Der må ikke anvendes genmodificeret plantemateriale. Ligeledes må der ikke anvendes kloner som hovedtræart på mere end 5% af det bevoksede areal.

- I.1.12.1 Vurdering af anvendt plantemateriale på baggrund af kulturregistreringerne

1.13

Arealer med skov må ikke konverteres til områder uden skov eller intensivt drevne arealer, medmindre det:

- a) sker i mindre omfang – dvs. under 5% af det certificerede area (Grænsen på 5 % gælder dog ikke ved genetablering, beskyttelse eller genopretning af naturområder, såsom heder, enge, moser og naturskove), og

- b) ikke medfører en negativ påvirkning af naturmæssigt særlig værdifuld skov, eller sociale og kulturelt vigtige områder samt andre beskyttede områder og
- c) ikke påvirker lavbundslande, højmoser eller andre områder med meget høj CO₂ binding, og
- d) tilfører økonomisk, social, kulturel eller økologisk værdi uden at skade andre værdier væsentligt.

11.13.1 Vurdering af konvertering af skov på baggrund af kulturregistreringerne og udpegning af arealer, der ikke må konverteres

1.14

Forarmet skov må ikke konverteres til monokultur, medmindre det tilfører ejendommen økonomisk, økologisk, social og/eller kulturel værdi. Forudsætningen for at tilføre en sådan værdi er at:

- a) etableres ud fra et beslutningsgrundlag, hvor berørte interessenter har mulighed for at bidrage til beslutningstagningen om konvertering gennem gennemsigtige og deltagende høringsprocesser; og
- b) har en positiv indvirkning på langsigtet kulstofbinding i skoven; og
- c) ikke medfører en negativ påvirkning af naturmæssigt særlig værdifuld skov, eller sociale og kulturelt vigtige områder samt andre beskyttede områder og
- d) fastholder skovens kulturelle og rekreative funktioner og æstetiske værdier; og
- e) at konverteringen ikke er en konsekvens af bevidst dårlig skovforvaltningspraksis; og
- f) at arealet ikke er genoprettet eller i gang med genopretning.

11.14.1 Vurdering af konvertering af skov på baggrund af kulturregistreringerne og udpegning af arealer, der ikke må konverteres

2. Modvirkning af og tilpasning til klimaændringer

2.1

Driften af skoven skal sikre og øge den positive klimaeffekt, som skovens lager og tilvækst samt den klimaeffektive anvendelse af træet har tilsammen. Driften af skoven skal også sikre skovens robusthed og tilpasningsevne i forhold til klimaændringer, herunder fremtidige vejrmæssige ekstreme, sygdomme og insektangreb. Robustheden og tilpasningsevnen skal løbende udvikles og forbedres gennem alsidige valg i driften og herunder fordeling og anvendelse af mange klima- og lokalitetstilpassede træarter. Dette skal ske i samspil med standardens øvrige krav samt de konkrete mål, muligheder og begrænsninger, som findes på en given skovejendom.

Skovens klimaeffekt, herunder robusthed og tilpasningsevne i forhold til skader, tab og udledninger, er et samspil mellem:

- Skovens træartssammensætning og struktur i forhold til blandt andet jordbund, klima og landskab, jf. 1.1, 1.2 og 3.16
- Lageret af kulstof i levende og døde træer samt i jord, jf. 1.3, 3.3 og 3.9
- Tilvækst af træ, jf. 1.2
- Træets kvalitet som råvare for træprodukter og dermed dets anvendelsesmuligheder, jf. 1.1 og 1.2.

Under hensyntagen til ejendommens aldersklassefordeling, forekomst af særlige hændelser, som for eksempel stormfald i den forløbne planperiode, samt gennemførte biodiversitetstiltag, som kan påvirke lager eller tilvækst, skal det så vidt muligt sikres, at skovens lager af kulstof i levende og døde træer opretholdes eller øges samtidig med, at tilvæksten af træ og dets kvalitet som råtræ også opretholdes eller øges.

1.2.1.1 Skovens lager af kulstof i levende og døde træer er opretholdt eller øget

1.2.1.2 Skovens tilvækst af træ og kvaliteten af dette er opretholdt eller øget

2.2

PEFC Danmarks Skovstandard – PEFC DK 001-4 kræver, at der tilskyndes anvendelse af metoder og teknikker i skovdriften, som sikrer energieffektiv skovdrift med henblik på at reducere udledningen af klimagasser fra selve driften. Meget energikrævende og/eller luftforurenende driftsmetoder som kvas- og stødknusning samt kvasafbrænding i skoven må kun anvendes i velbegrundede situationer.

- I.2.2.1 Kvas- og stødknusning samt kvasafbrænding anvendes kun i velbegrundede situationer

3. Miljø og biodiversitet

Biodiversitet og naturværdier

3.1

Der skal opbygges en struktur i skoven, så den består af forskellige træarter i forskellige aldre, for at skabe en variation af levesteder samt en stabil og modstandsdygtig skov. Ved udrensninger og tyndinger skal andre træ- og buskarter end hovedtræarten fremmes, hvor dette er økonomisk forsvarligt, og hvor disse med fordel kan indgå i bevoksningsstrukturen.

- I.3.1.1 Vurdering af om andre træarter end hovedtræarten fremmes, hvor dette er fordelagtigt
- I.3.1.2 Vurdering af træarts- og aldersklassefordeling ved hjælp af bevoksningslisten
- I.3.1.3 Vurdering af om træartsvalget er afstemt med eventuelt eksisterende jordbundskortlægning – forstlig lokalitetskortlægning eller andre jordbundsundersøgelser

3.2

Stævningsskove og andre arealer med gamle driftsformer af væsentlig kulturhistorisk, biologisk eller landskabelig værdi skal bevares, så de nævnte værdier opretholdes eller fremmes. Til gamle driftsformer hører: Stævning, græsningsskov, slet eller græsning af skoveng, egekrat og plukhugst.

- I.3.2.1 Vurdering af tilstand og drift af stævningsskove, samt andre arealer med gamle driftsformer

3.3

Skovdyrkningen skal medvirke til løbende at skabe store, gamle træer og dødt ved i skoven for at tilgodese en biologisk mangfoldighed.

Ved foryngelseshugster efterlades minimum fem habitattræer eller cirka 10 m³ ved på roden per hektar i produktionsskoven til naturligt henfald og død (redetræer, hule træer og dødt ved). Træerne kan efterlades på selve foryngelsesarealet eller et valgfrit sted i skoven, forudsat at træerne markeres tydeligt og har en skønmæssig højere biodiversitetsmæssig værdi end bestandstræerne på foryngelsesarealet. Biodiversitetsarealerne kan ikke anvendes i denne sammenhæng.

Valget af habitattræer skal foretages, så de udgøres af langsigtede stabile arter og individer, typisk fra overstandermassen. Habitattræerne kan samles i en eller flere grupper i bevoksningsen. Habitattræerne kan erstattes af fem højstube i de tilfælde, hvor der ikke findes egnede stabile individer. I mellemaldrende og ældre tyndingsbevoksninger skal der efterlades minimum fem højstube/liggende/skadede træer i alt per hektar i løvskov og minimum tre per hektar i nåleskov.

Herudover skal eksisterende træruiner og liggende træer under naturlig nedbrydning bevares og beskyttes.

I stedet for at efterlade habitattræer i forbindelse med foryngelser kan skovejeren vælge at forøge biodiversitetsarealet til minimum 12,5% af det certificerede areal.

Ved pleje af ydre skovbryn og andre træbevoksede nøglebiotoper og biodiversitetsarealer, der medfører udtag af træ, efterlades minimum fem højstubbe/liggende træer/skadede træer per hektar til naturligt henfald.

- I.3.3.1 Der er efterladt minimum fem træer eller minimum 10 m³ ved på roden per hektar i produktionsskoven til naturligt henfald og død eller alternativt øge biodiversitetsarealet til minimum 12,5% af det certificerede areal
- I.3.3.2 Der er efterladt minimum fem højstubbe/liggende/skadede træer i alt per hektar i løvskov og minimum tre per hektar i nåleskov i mellemaldrende og ældre tyndingsbevoksninger samt ved pleje af ydre skovbryn, træbevoksede nøglebiotoper og biodiversitetsarealer
- I.3.3.3 Eksisterende træruiner og liggende træer under naturlig nedbrydning er bevaret og beskyttet

3.4

Registrerede nøglebiotopers (jf. 5.2) naturmæssige værdi skal fastholdes og om muligt udvikles.

- I.3.4.1 Vurdering om nøglebiotopernes naturmæssige værdier fastholdes og om muligt udvikles efter målsætning

3.5

Der skal som minimum udlægges 10% af skovejendommens samlede certificerede areal til biodiversitetsarealer, herunder urørt skov. Biodiversitetsarealer skal fortrinsvis udlægges, hvor:

- a) Bevaring af enestående biologiske værdier forudsætter at arealet lades urørt eller plejes, hvis nødvendigt for at bevare eller forbedre naturværdierne
- b) Hvor biodiversitetsarealerne herunder urørt skov mest hensigtsmæssig understøtter netværk (for eksempel korridorer) i landskabet
- c) Hvor det i øvrigt ud fra en overordnet økologisk, økonomisk og social afvejning findes hensigtsmæssigt

Søflader kan kun indgå i biodiversitetsarealet med en zone på 30 meter rundt i kanten. Biodiversitetsarealerne kan ikke udelukkende bestå af lysåbne naturtyper. Hvor der på certificeringstidspunktet findes arealer med urørt skov eller naturmæssig særlig værdifuld skov, skal disse arealer bevares og udlægges inden for 10% grænsen. Arealer, der en gang er udlagt som urørt skov, kan ikke erstattes af anden driftsform. I urørt skov er det dog tilladt at foretage målrettet naturpleje, herunder hugst, såfremt formålet alene er at bekæmpe invasive arter eller tilgodese truede arter og deres levesteder. Registrerede træbevoksede nøglebiotoper bør indgå i biodiversitetsarealet.

På skovejendomme under 50 hektar udgør det samlede areal af nøglebiotoper som minimum biodiversitetsarealet, og der er ikke et krav om, at dette skal udgøre en bestemt andel af det samlede areal. Dog skal disse ejendomme i forbindelse med driftstiltag udnytte de naturgivne muligheder til at øge omfanget og kvaliteten af naturelementer og nøglebiotoper.

- I.3.5.1 Vurdering af om arealerne er udlagt efter retningslinjerne og forvaltes efter plejeplanen

- I.3.5.2 Biodiversitetsarealet, herunder arealer med urørt skov, udgør minimum 10% eller jf. kriterium 3.3, 12,5% af det samlede certificerede areal
- I.3.5.3 Arealer hvor der på certificeringstidspunktet er urørt skov eller usædvanlig gammel skov, er dette en del af de 10% udlagte arealer
- I.3.5.4 Vurdering af udnyttelsen af de naturgivne muligheder på skovejendomme under 50 hektar til at øge omfanget og naturkvaliteten af naturelementer og nøglebiotoper i forbindelse med driftsmæssige tiltag

3.6

Stabile skovbryn med højt indhold af hjemmehørende træer og buske skal bevares og udvikles. Hvor disse ikke findes, skal de etableres ved foryngelse af bevoksningen.

- I.3.6.1 De indre og ydre bryn er bevaret og der tages hensyn til dem i driften
- I.3.6.2 Etablering af skovbryn finder sted langs ydre og indre randzoner

3.7

Karakteristiske gamle træer og træer af særlig naturmæssig eller kulturhistorisk værdi skal bevares som habitattræer. Ved planlægning og pleje af bevoksninger skal disse træer sikres tilstrækkelig med lystilgang.

- I.3.7.1 Gamle karakteristiske træer er bevaret og sikret tilstrækkelig lystilgang

3.8

Sjældne, naturligt hjemmehørende arter, herunder de truede arter på *Rødlisten*⁴, skal beskyttes eller fremmes og må ikke udnyttes kommercielt, med mindre det åbenlyst ikke truer lokale populationer, for eksempel, hvis der er jagttid på arten. For udvalgte fuglearter opført i *Bilag 5 - Udvalgte fuglearter*, må der ikke forekomme skovningsaktiviteter i en radius på 100 meter fra redetræet i yngletiden.

- I.3.8.1 Registreringer af naturværdier er gennemført og der tages hensyn hertil i driften
- I.3.8.2 Der indføres en beskyttelseszone på radius 100 meter for redetræer for udvalgte fuglearter, *Bilag 5 - Udvalgte fuglearter*, i yngletiden.

3.9

Belastende aktiviteter skal reguleres for at beskytte naturmæssig særlig værdifuld skov og områder med høj naturmæssig bevaringsværdi.

- I.3.9.1 Registreringer af naturværdier er gennemført, og der tages hensyn hertil i reguleringen af belastende aktiviteter

3.10

Søer, vandløb, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og overdrev, der hører til skoven og som er ændret gennem dræning eller andre indgreb, skal tilstræbes tilbageført under hensyntagen til de økonomiske konsekvenser, herunder nabobevoksningernes stabilitet. En fremgang i disse naturtypers areal bør, hvis potentialet findes, ske inden for hver femårs periode. Dræning af ikke tidligere drænedede arealer må ikke forekomme.

⁴ Rødlisten: <https://bios.au.dk/forskningraadgivning/temasider/redlistframe/>

- I.3.10.1 Vurdering af, om arealer der kan tilbageføres uden væsentlige økonomiske konsekvenser, er tilbageført
- I.3.10.2 Vurdering af naturtypernes udvikling

3.11

Der skal anvendes hugst-, transport- og foryngelsesteknikker, der skåner lokaliteten og bevoksningen, med henblik på at sikre en gunstig jordbundstilstand og undgå skader på sjældne, følsomme og særlige økosystemer og genetiske reserver. Færdsel i skoven udføres, så skader minimeres. I særdeleshed skal betydende køreskader undgås, blandet andet gennem anvendelse af lokalitetstilpasset maskinvalg og/eller permanente kørespor og tidspunktet operation gennemføres på.

- I.3.11.1 Vurdering af anvendte hugst-, transport- og foryngelsesteknikker
- I.3.11.2 Vurdering af anvendelse og placering af eventuelle kørespor

3.12

Ved anlæg af skovveje, overkørsler og andre infrastrukturer i skoven, skal det sikres, at vandmiljøet ikke påvirkes negativt, og at det naturlige niveau og de naturlige funktioner for vandløb bevares. Endvidere skal det sikres, at så små arealer som muligt eksponeres. Passende dræning af nyanlagte veje skal sikres og vedligeholdes.

- I.3.12.1 Det naturlige niveau og de naturlige funktioner af vandløb er bevaret ved anlæg af veje, broer og andre infrastrukturer
- I.3.12.2 Der er sikret passende dræning ved nyanlagte veje

3.13

Spild af olie og andre miljøskadelige stoffer under skovdriftsaktiviteter jf. *Bilag 3 – Miljøkrav til skovmaskiner og håndværktøj* og deponering af affald på skovarealer skal altid undgås.

- I.3.13.1 Vurdering af omfanget af spild af olie og andre miljøskadelige stoffer og affaldsdeponering i skoven

3.14

Invasive arter⁵ skal bekæmpes jf. 1.8, hvor de truer biodiversiteten (for eksempel arter, levesteder) eller andre af skovens funktioner (for eksempel skovens foryngelse, grundvand, friluftslivet), og hvor det er økonomisk og praktisk muligt. Der er en særlig forpligtigelse til bekæmpelse på biodiversitetsarealer, herunder i urørt skov. Skovejeren skal være bekendt med de relevante invasive arter. Arter opført på listen over de mest skadelige invasive arter⁶ må ikke introduceres på skovejendommen.

- I.3.14.1 Vurderingen af indsatsen for bekæmpelse af invasive arter

3.15

Skovens sundhed og vitalitet skal regelmæssigt overvåges i forhold til udefrakommende faktorer som sygdomme, skadedyr, overgræsning, brand eller skader forårsaget af klimatiske faktorer, der kan påvirke skovens sundhed og vitalitet. Ved konstatering af skader forårsaget af sådanne faktorer, skal

⁵ Miljøstyrelsen, 2017. Handlingsplan mod invasive arter - https://mst.dk/media/143350/handlingsplan_invasive-arter_juni17.pdf

⁶ Miljøstyrelsen, 2017. Handlingsplan mod invasive arter - https://mst.dk/media/143350/handlingsplan_invasive-arter_juni17.pdf - Bilag 3: De invasive arter, der er vurderet til at være mest skadelige i Danmark

effekten af disse på skovdriften vurderes. Som grundlag for vurderingen kan der anvendes data fra den nationale overvågning af skovene, National Forest Inventory (NFI), om skoves aktuelle tilstand og mulige trusler mod skovene og anden information fra Videnstjenesten på Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning.

- I.3.15.1 Der er gennemført regelmæssige overvågning
- I.3.15.2 Ved forekomst af skader er effekten vurderet

3.16

Skovbrande skal undgås, dog kan afbrænding anvendes i de tilfælde, hvor det er en del af naturplejen med henblik på opnå fastsatte mål. Brandbeskyttelsesplaner anbefales, og der bør anlægges brandbælter på udsatte steder.

- I.3.16.1 Der foreligger plan for brandbeskyttelse, hvor det er relevant

Vildtforvaltning

3.17

Vildtforvaltningen skal udføres, så skovejendommens driftsformål og flersidighed i skovdriften kan nås på kort og langt sigt. Der skal være opmærksomhed på, at vildtets bid, fejning og barkskrælning ikke truer det lokalitetstilpassede træartsvalgs praktiske implementering, men sikrer, at en række træarter løbende kan forynges (for eksempel ved plantning og naturlig foryngelse) og dyrkes økonomisk på ejendommen. Der skal være særlig opmærksomhed på, at der ikke over tid sker indskrænkning mod en eller meget få betydende træarter, som følge af vildtets påvirkning af skoven. Der tilskyndes til at sætte mindre (for eksempel 10x10 meter) kontrolhegn op til at understøtte vurdering af vildtets påvirkning af skovens foryngelse, flora og fauna.

- I.3.17.1 Vurdering af vildttrykkets påvirkning af foryngelsesmulighederne og niveauet for skrælleskader
- I.3.17.2 Vurdering af vildttrykkets positive og negative påvirkning af flora og fauna (for eksempel artsdiversitet, blomstring, højde)

3.18

Hegning i skoven skal ske på en måde, der ikke lukker for faunavandring. Hegn skal vedligeholdes og nedtages efter endt brug.

- I.3.18.1 Vurdering af hegningsspraksis

3.19

Vildtagre skal placeres, hvor særlige vildtforvaltningsmæssige grunde taler for det. Vildtagre må ikke placeres på områder med beskyttede naturtyper. Vildtagre, som er afhængige af løbende tilførsel af gødning og/eller pesticider eller omlægges regelmæssigt (maksimalt hvert femte år), skal opgøres som en del af det intensivt drevne areal.

- I.3.19.1 Vurdering af placering og drift af vildtagre

4. Social - friluftsliv, uddannelse og ansattes rettigheder

4.1

Der skal sikres gode muligheder for friluftsliv og naturoplevelser i skoven. Friluftsforsanstaltningerne skal stå i et rimelig forhold til det lokale behov, skovens størrelse, de økonomiske muligheder og ske med respekt for ejendomsretten og det overordnede driftsformål med skoven. I udgangspunktet betyder det, at der for små skove med få brugere kan forventes begrænsede tiltag for friluftslivet, mens der for store skove med mange brugere kan forventes flere friluftstiltag. Der skal være gode adgangsforhold, etablerede veje og stier skal opretholdes og eventuelt udvides. Derudover skal områder med særlig rekreativ værdi udpeges. Ved omlægning af skovens infrastruktur tages der hensyn til friluftslivet. Der skal udvise imødekommenhed over for brugergrupper, der henvender sig med rimelige behov for friluftsforsanstaltninger. I *Bilag 4 - Eksempler på tiltag, der kan forbedre friluftslivet* er der oplyst en række eksempler på tiltag, der kan forbedre friluftslivet.

- I.4.1.1 Registreringer af skovens adgangsforhold, eksisterende veje og stier samt særlige anlæg for friluftslivet er gennemført på kort jf. 5.2e
- I.4.1.2 Overvejelser om friluftsliv og naturoplevelser indgår i skovens driftsformål, og der er gennemført en planlægning for friluftsliv og naturoplevelser
- I.4.1.3 Ved henvendelse fra brugere, optager skovejeren dialog med gruppen med henblik på at imødekomme lokale behov for friluftsforsanstaltninger
- I.4.1.4 Henvendelser og resultat af henvendelser registreres løbende

4.2

Information om mulighederne for adgang og friluftsliv skal være let tilgængeligt for offentligheden. Tilgængeligheden skal stå i et rimelig forhold til behovet og skovens størrelse og driftsformål.

- I.4.2.1 Information om mulighederne for adgang og friluftsliv er let tilgængeligt
- I.4.2.2 Der er ved de primære adgangsveje til skoven opsat passende skiltning med angivelse af, hvorledes man kan komme i kontakt med skoven, for eksempel telefonnummer, mailadresse, en hjemmesideadresse eller QR-kode. Kontakten skal give let adgang til oplysninger om adgangsregler og om adgangsveje, eksisterende veje og stier samt eventuelt særlige anlæg for friluftsliv, som registreret i forlængelse af I.4.1.1.

4.3

Skovbruget - ejer og medarbejdere - skal kommunikere effektivt med brugere og lokalsamfundet, blandt andet med henblik på at sikre en fornuftig:

- Planlægning og udfoldelse af friluftsliv i skoven
- Udnyttelse af viden om skovens natur- og kulturhistorie
- Anden anvendelse af skoven

- I.4.3.1 Registrering af afholdte arrangementer, ekskursioner, møder og skriftlige henvendelse fra brugere og andre eksterne parter med videre er gennemført

4.4

Der skal tages hensyn til fortidsminder og kulturhistoriske spor i driften, og det skal sikres, at disse bevares.

- I.4.4.1 Registreringer af kulturspor og fortidsminder er gennemført og anvendt i planlægningen

4.5

Skovens landskabsæstetiske funktioner, for eksempel markante træer og udsigtspunkter, skal løbende sikres og forbedres.

- I.4.5.1 Der er taget hensyn til skovens landskabsæstetiske funktioner i planlægningen

4.6

Skovejeren skal løbende sikre, at de ansatte har de fornødne instruktioner eller kvalifikationer til at varetage deres arbejdsopgaver sikkert, kvalificeret og overholder de gældende retningslinjer for skovdriften samt lovgivningen, herunder arbejdsmiljølovgivningen. Skovejeren kan også sikre sig gennem kontrakter, at entreprenøren kan dokumentere dette. Skovejeren skal løbende sikre den nødvendige efteruddannelse af ansatte i forhold til gennemførelsen af en bæredygtig drift. Arbejdsforholdene skal tilses regelmæssigt og tilpasses efter behov.

- I.4.6.1 Der foreligger dokumentation for instruktion eller uddannelse af ansatte i forhold til gennemførelse af en bæredygtig skovdrift
- I.4.6.2 Dokumentation for gennemført efteruddannelse af relevans for skovstandarden

4.7

Brug af pesticider skal følge de instruktioner, der er givet af producenten, og skal gennemføres med det korrekte udstyr og den korrekte uddannelse.

- I.4.7.1 Brugen af pesticider følger instruktioner fra producenten, og der anvendes korrekt udstyr
- I.4.7.2 Der foreligger dokumentation for, at personer, der udbringer pesticider, har den korrekte uddannelse

4.8

Skovejeren skal i forbindelse med driften sikre, at opgaver gennemført af medarbejdere og specialmaskinførere finder sted i overensstemmelse med kravene til bæredygtig skovdrift. Dette sikres ved, at de for den pågældende opgave, relevante dele af politik og målsætning er kendt og overholdes af medarbejdere og specialmaskinførere. Ansatte og specialmaskinførere skal endvidere have adgang til den skriftlige dokumentation, som er relevant for deres opgaveløsning, herunder til de registrerede natur-, kultur- og friluftsværdier. Derudover skal de altid besidde den for opgaven relevante viden. Ejeren skal herunder sikre, at specialmaskinførere som minimum er i besiddelse af kompetencer som listet i *Bilag 2 – Kompetencer til maskinførere*.

- I.4.8.1 Ejer, fastansatte skovarbejdere og specialmaskinførere udviser en generel viden om PEFC skovstandarden og de deraf afledte hensyn i skovdriften, som er relevant for deres funktion
- I.4.8.2 Ansatte og specialmaskinførere har kendskab og adgang til den skriftlige dokumentation
- I.4.8.3 Vurdering af specialmaskinføreres kompetencer i forhold til *Bilag 2 - Kompetencer til maskinførere*

4.9

Andre entreprenører og brugere af skoven, for eksempel jægere, brændesankere, arrangører af friluft aktiviteter med videre, skal have konkret information om beskyttelser og udpegninger, såfremt

aktiviteten vurderes at kunne påvirke disse. For eksempel skal en brændesanker, der skover træ i en mellemaldrende bevoksning kunne demonstrere viden, der er relevant i den pågældende bevoksning, så som beskyttelse af et fortidsminde og naturværdier.

- I.4.9.1 Entreprenører og brugere af skoven har modtaget relevant information om beskyttelse og udpegninger og udviser viden om de relevante elementer

4.10

Skovejeren skal være villig til i rimeligt omfang at stille arealer og viden til rådighed for forskningsaktiviteter og dataindsamling ved henvendelse fra forskningsinstitutioner.

4.11

Skovejeren skal have en procedure for at håndtere klager over forhold i skovdriften fra lokale interessenter relaterende til denne standard, således at disse søges løst mellem ejer og interessent. Kan problemet ikke løses lokalt, skal klagen videresendes til certificeringsorganet for individuelt certificerede ejendomme eller til gruppelederen for ejendomme, som er certificeret under en gruppe, som skal behandle klagerne ved førstkommende audit.

- I.4.11.1 Modtagne klager er registreret jf. kriterium 5.4
- I.4.11.2 Klage er videresendt til certificeringsorganet eller gruppelederen, hvis problemet ikke er løst lokalt

4.12

Skovejeren skal sikre, at løn- og ansættelsesvilkår for alle ansatte, samt entreprenører med lønmodtagerlignende vilkår ved skovens drift, samlet set og som minimum følger omkostningsniveauet for løn- og ansættelsesvilkår, som foreskrives i den kollektive overenskomst indgået mellem de mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark. Skovejeren skal føre en opdateret liste eller database over de entreprenører, som udfører opgaver i skoven, med angivelse af CVR-nr. og kort angivelse af opgavernes art og dato for opstart.

Skovdriften skal foregå i respekt for ILO-konventionerne om arbejdstagerrettigheder og arbejdsmiljø, samt menneskerettighederne, *Bilag 1 - Relevant dansk lovgivning, samt ILO-konventioner.*

- I.4.12.1 Løn- og ansættelsesvilkår for alle ansatte, samt entreprenører med lønmodtagerlignende vilkår, er sikret
- I.4.12.2 Der findes en opdateret liste eller database over alle entreprenører, som udfører opgaver i skoven
- I.4.12.3 Skovdriften foregår i respekt for ILO konventionerne 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138, 169, 182, 184 samt ILO Code of Good Practice: Safety and Health in Forestry Work, Bilag 1 - Relevant dansk lovgivning, samt ILO-konventioner.

5. Planlægning

For at vurdere de sociale, miljømæssige og økonomiske konsekvenser for skovdriften skal ejendomme udforme og vedligeholde et skovplanlægningssystem og ledelsessystem som er tilpasset størrelsen og brugen af skoven. Skovplanlægningssystemet skal omfatte en cyklus af opgørelser og planlægning, implementering, overvågning og evaluering som beskrevet herunder. Ledelsessystemet bør beskrive organisationens struktur, planlagte aktiviteter, fordeling af ansvar, praktiske procedure, metoder og ressourcer til at udvikle, implementere, opnå, vedligeholde og forbedre de beskrevne procedure og kriterier.

Tilgængelig viden og data fra forskningsinstitutioner, skovovervågningen og andre rådgivningstjenester skal, så vidt det er relevant, inddrages i forbindelse med planlægningen, ligesom at tilskudsordninger henvendt til skovbruget, som fremmer skovpolitiske tiltag, skal overvejes.

For at tilgodese den rolle skovdriften kan spille i forhold til udvikling i landdistrikterne, skal det i forbindelse med planlægningen under hensyntagen til skovens størrelse overvejes, om der er nye muligheder for beskæftigelse i skovdriften.

Afsnittet er opdelt i følgende underafsnit:

- Driftsformål
- Indledende registreringer
- Løbende registreringer
- Salg af certificeret træ
- Sporbarhed (kun ved delcertificering af en skovejendom)

5.1

Driftsformål

Skovejeren skal fastsætte en målsætning for den bæredygtige skovdrift, der er i overensstemmelse med standarden, og som i forhold til størrelsen og omfanget af skovdriften forholder sig til muligheder og begrænsninger i driften. Skovejeren skal gennemføre intern audit mindst en gang om året, således at det kan sandsynliggøres at der leves op til kravene i PEFC Danmarks skovstandard - PEFC DK 001-4.

Målsætningen skal indeholde:

- En overordnet målsætning for skovejendommen
- Alle relevante formål, mål og delmål for skovdriften

Følgende procedurer/rutiner skal som minimum beskrives:

- Ansvar i organisationen
- Frekvens af audit og mål for hver audit
- Valg af auditor, der så vidt mulig sikre objektivitet og upartiskhed i audit
- Rapportering til relevant ledelse
- Dokumentation for afholdt audit og resultaterne heraf

5.2

Indledende registreringer

Som indledning til certificeringen, skal der gennemføres en række registreringer, som opdateres regelmæssigt. Skovejendommens skriftlige dokumentation skal være tilgængelig for det certificeringsorgan, som skal foretage auditten. Dokumentationen kan enten være i form af et IT baseret planlægningssystem, en eksisterende driftsplan, en grøn driftsplan eller lignende. Den skriftlige dokumentation skal omfatte følgende:

- a) Målsætning for skovdriften
- b) Fordeling af ansvar og beskrevne fremgangsmåder for oprettelse og opdatering af alle dokumenter og registreringer, som kræves efter denne standard, så:
 - De kan genfindes
 - De periodevis bliver gennemgået og om nødvendigt opdateret af en dertil udpeget person
 - Den gyldige udgave af relevante dokumenter er tilgængelig på alle de steder, hvor der udføres handlinger, som er væsentlige for systemets funktion
 - Forældede dokumenter straks fjernes fra alle udstedelsessteder og brugssteder og i øvrigt er beskyttet mod utilsigtet brug

- c) En beskrevet procedure for skovejerenes årlige vurdering af skovdriften i forhold til den fastsatte målsætning og politik, herunder beskrivelser af eventuelt konstaterede afvigelser fra skovstandarden og udbedringen af disse.
- d) Et sammendrag eller hele drift planen skal gøres offentlig tilgængelig på forlangende. Fortrolige forretningsoplysninger er undtaget fra kravet om offentliggørelse. Det samme er oplysninger om særlige kultur- eller naturværdier, som behøver beskyttelse.
- e) Et skovkort over de certificerede arealer. Kravene til skovkortet er:
 - Afgrænsningen af de certificerede arealer skal fremgå
 - Det skal give et rimeligt overblik over skovens inddeling i skovtyper eller bevoksninger, samt veje og større stier. De enkelte delområder nummereres, for eksempel efter afdeling/litra-systemet
 - Hvert delområde beskrives med minimum følgende data:
 - Areal
 - Hovedtræart(er)
 - Væsentlige indblandingsart(er)
 - Alder eller etableringsår (eventuelt efter faglig skøn)
 - Anvendelse af arealer, som er uden bevoksning

Der er ingen yderligere formkrav, for eksempel er der ikke et krav om digitalisering, til skovkortet. Et skovkort kan således bestå af et håndtegnet kort ovenpå et retvisende luftfoto. Der er heller ikke krav om en litravis opgørelse af vedmasse og tilvækst.

- f) Fastlæggelse af den gennemsnitlige tilladte årlige hugst i perioden. Fastlæggelsens detaljeringsgrad skal stå i et rimeligt forhold til den enkelte skovejendoms størrelse og driftsformål, men skal som minimum ske på grundlag af en på skovniveau, skønnet samlet vedmasse og tilvækst, eventuelt baseret på Københavns Universitets skovstatistikkers regionale opgørelser for vedmasse og tilvækst
- g) Registreringerne relaterer til kort over naturmæssig særlig værdifuld skov og områder med høj naturmæssig bevaringsværdi:
 - Udlagte biodiversitetsarealer herunder urørt skov
 - Tinglyste fredninger samt Naturbeskyttelseslovens § 3 områder og eventuelt kortlagte Natura 2000 naturtyper, som er registrerede hos myndighederne.
 - Øvrige naturværdier (nøglebiotoper)
 - Eventuelt arealer med hjemmehørende arter, som ikke må konverteres til ikke hjemmehørende arter jf. kriterium 1.11
- h) Registreringerne relaterer desuden til kort over:
 - Eventuelt. områder med drikkevandsinteresser udpeget af kommunen
 - Fortidsminder og kulturspor, som er registret hos myndighederne
 - Skovens adgangsforhold (veje og større stier) samt særlige anlæg for friluftslivet (Kan for eksempel være bålsteder, primitive overnatningspladser, skovlegepladser, udsigtspunkter, p-pladser med videre)
 - Arealer udlagt til intensive driftsformer
- i) Plejeplan for biodiversitetsarealer indeholdende som minimum:
 - Formålet med det udlagte areal
 - Tidshorizont
 - Beskyttelseshensyn
 - Nødvendige plejetiltag
- j) Retningslinjer for fremme af friluftslivet i skoven og områder med særlig rekreativ værdi (jf. kriterium 4.2)

- k) Eventuelt retningslinjer for udnyttelse af andre produkter fra skoven (jf. kriterium 1.4)
- l) Identifikation af relevante interessenter og deres berettigede behov og forventninger i forhold til skovbruget.

5.3

Løbende registreringer

Skovejeren skal løbende føre tilsyn med skovdriften, herunder foretage dokumenterede driftsregistreringer, der entydigt refererer til skovkortets opdeling:

- a) Kulturregistreringer omfattende:
 - Arealstørrelse
 - Årstal
 - Kulturmetode – herunder eventuelt jordbearbejdning og hegning
 - Træarter/provenienser
 - Tidligere træart
- b) Årligt forbrug af pesticider på ejendomsniveau med en registrering af de behandlede lokaliteter
- c) Årligt gødningsforbrug på ejendomsniveau med en registrering af de behandlede lokaliteter
- d) Årlig hugst på det certificerede areal

Skovejeren skal årligt udføre en evaluering af eget ledelsessystem omfattende:

- a) Informationer fra interne audits, observationer, afvigelser og korrigerende handlinger
- b) Status på handlinger fra forrige evaluering af ledelsessystemet
- c) Muligheder og beslutninger for at forbedre systemet

5.4

Registrering af afholdte arrangementer, ekskursioner, møder og skriftlige henvendelse fra brugere og andre eksterne parter med videre. Modtagne klager og resultatet af deres behandling er registreret og arkiveres i mindst fem år, jf. kriterium 4.11.

5.5

Registrering af observerede skader forårsaget af udefrakommende faktorer samt en vurdering af effekten af disse på skovdriften.

5.6

Salg af certificeret træ

Det er op til skovejeren, om produkterne fra det certificerede areal sælges som certificerede eller ej. Skovejeren skal aktivt sælge træet som certificeret, for at opkøberen (hvad enten det er et savværk, en træhandler eller andet) kan medregne det som certificeret under deres sporbarhedscertificering jf. *Chain of Custody of Forest and Tree Based Products – Requirements - PEFC ST 2002:2020*

5.7

Sælges produkter fra skoven som certificerede, skal der for hver leverance gives som minimum følgende information enten via faktura, følgeseddel eller måleliste:

- Skovens navn som det fremgår af certifikatet
- Hvilke produkter som er omfattet
- Mængde af de leverede produkter
- Dato/periode for levering
- Formel erklæring om at produkterne er certificerede

- Certifikatnummer, eventuelt PEFC trademark og en erklæring om "100% PEFC-certificeret" eller anden relevant erklæring.

5.8

Sporbarhed (gælder kun ved delcertificering af en skovejendom):

Skovejere, som vælger kun at certificere en del af sin skovejendom, skal kunne dokumentere sporbarhed for de produkter, som sælges som PEFC-certificerede. Som minimum skal følgende kunne dokumenteres:

- a) Skovejeren skal sikre, at det certificerede råmateriale er adskilt eller tydeligt identificerbart på alle trin i produktions- eller handelsprocessen.
- b) At opkøberen, ved salg eller overførelse af certificeret materiale, forsynes med dokumentation, der verificerer overensstemmelse med sporbarhedskravene i *Chain of Custody of Forest and Tree Based Products – Requirements - PEFC ST 2002:2020*
- c) Skovejeren skal sikre, at dokumentation for de leverede certificerede produkter for hver leverance, som minimum indeholder følgende information, enten via faktura, følgeseddel eller måleliste:
 - Skovens navn, som det fremgår af certifikatet
 - Hvilke produkter, som er omfattet
 - Mængde af de leverede produkter
 - Dato/periode for levering
 - Formel erklæring om, at produkterne er certificerede
 - Certifikatnummer, evt. logolicenskode og en erklæring om "100% PEFC-certificeret" eller andet relevant erklæring.
- d) At der er udpeget en person, der uden hensyn til andre ansvarsområder, skal have det overordnede ansvar og beføjelser over for sporbarheden.
- e) Skovejeren skal føre en registrering af alle solgte skovbaserede produkter og deres påståede oprindelse for at tilvejebringe bevis for, at der er overensstemmelse med kravene og den effektive funktion af sporbarhedsverifikationen. Organisationen skal gemme fortegnelserne i mindst fem år.

5.9

Forudsætninger:

Observation og afvigelser fra PEFC Danmarks skovstandard for certificerede skovejere skal noteres både ved intern og ekstern audit.

Der kan ikke kræves korrigerende handlinger for afvigelser, der skyldes omstændigheder, som skovejeren ikke selv har kontrol over, fx følger af ekspropriationer eller militærøvelser med mere.

Mindre afvigelse

En mindre afvigelse er en afvigelse, som betyder, at en indikator udvikler sig i decideret negativ retning eller at der findes forhold i driften, der er problematiske i forhold til skovstandarden generelt eller hvor der ikke er taget tilstrækkelig hånd om tidligere observationer.

Det vurderes, hvorvidt afvigelsen er rimeligt begrundet i særlige forhold på ejendommen. Afvigelser skal fremgå af auditrapporten.

Hvis afvigelsen ikke kan begrundes som anført, noteres dette skriftligt, om der er lignede afvigelser og hvad afvigelsen skyldes og der følges op med en korrigerende handling. Afhængig af afvigelsens art gives en frist for den korrigerende handling som senest kan være ved næste opfølgende audit - dog tidsmæssigt maksimalt et år. Effekten af de korrigerende handlinger bør gennemgås.

Hvis der ikke følges op med korrigerende handlinger for en mindre afvigelse inden for den fastsatte tidsfrist, vil den mindre afvigelse blive opgraderet til en større afvigelse.

Større afvigelse

En større afvigelse er en drift af skoven, som på væsentlige punkter bryder med fundamentet for og indholdet i *PEFC Danmarks skovstandard - PEFC DK 001-4* eller, hvor der ikke er fulgt op på tidligere udstedte krav om korrigerende handlinger/afvigelse

Afvielser skal fremgå af auditrapporten.

Konstateres afvigelsen skal der ske korrigerende handling med en frist på maksimalt tre måneder.

Bilag 1 - Relevant dansk lovgivning, samt ILO-konventioner

Linkene henviser til Retsinformation www.retsinformation.dk

[Bekendtgørelse om anvendelse af affald til jordbrugsformål](#) - Slambekendtgørelsen

[Bekendtgørelse om handel med forstligt formeringsmateriale](#) -

[Bekendtgørelse af museumsloven](#)

[Ferielov](#) - Ferie-loven

[Lov om arbejdsmiljø](#) – Arbejdsmiljøloven

[Lov om arbejdsret og faglige voldgiftsretter](#)

[Lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger](#)

[Lov om jagt og vildtforvaltning](#) – Jagt- og vildtforvaltningsloven

[Lov om journal over brug af plantebeskyttelsesmidler og eftersyn af udstyr til udbringning af plantebeskyttelsesmidler i jordbruget](#)

[Lov om kemiske stoffer og produkter](#) - Kemikalieloven

[Lov om miljø og genteknologi](#) – Miljø- og genteknologiloven

[Lov om miljøbeskyttelse](#) – Miljøbeskyttelsesloven

[Lov om miljømål](#) - Miljømålsloven

[Lov om miljøvurdering af planer og programmer](#)

[Lov om naturbeskyttelse](#) - Naturbeskyttelsesloven

[Lov om okker](#) - Okkerloven

[Lov om planlægning](#) – Planloven

[Lov om Planteskadegørere](#)

[Lov om råstoffer](#) - Råstofloven

[Lov om skove](#) - Skovloven

[Lov om vandløb](#) – Vandløbsloven

[Lov om ligebehandling](#) - Ligebehandlingsloven

[Lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel](#) - Barselsloven

[Lov om lige løn til mænd og kvinder](#) - Ligelønsloven

Samt [skatte og afgiftslovgivningen](#) relevant for den enkelte ejendomstype og FN's Verdenserklæring om [Menneskerettigheder](#)

ILO's kernekonventioner:

- 29 om afskaffelse af tvangsarbejde
- 87 om foreningsfrihed og retten til at organisere sig
- 98 om retten til at organiserer sig og føre kollektive forhandlinger
- 100 om lige løn til mandlige og kvindelige arbejdere for arbejde af samme værdi
- 105 om afskaffelse af tvangsarbejde
- 111 om forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv
- 138 om børnearbejde
- 182 om omgående indsats til afskaffelse af de værste former for børnearbejde
- 169 om oprindelige folk
- 184 om sikkerhed og sundhed i landbruget (dækker også skov)

Bilag 2 – Kompetencer til maskinførere

Kompetencekrav til maskinførere der opererer i PEFC-certificerede skove i Danmark

Førere af store specialmaskiner, som benyttes til opgaver vedrørende skovning, flishugst og udkørsel af træ, jordbearbejdning, sprøjtning, gødskning og grøfterensning i en PEFC-certificeret skov, skal være i besiddelse af følgende kundskaber:

- Generel viden om certificeringsbegrebet – hvad betyder det, at en ejendom er PEFC-certificeret?
- Generel viden om de lovgivningsmæssige rammer

Førere af specialmaskiner skal i hen hold til kriterium 4.8 besidde den for arbejdsopgaven relevante viden og information om bæredygtig skovdrift og grønne hensyn i skovdriften. Maskinførerens viden skal omfatte:

- a) Viden om forskellige foryngelsesprincipper og den praktiske håndtering i forhold til en bæredygtig drift, herunder:
 1. Sikring af stabilitet ved brug af renafdrifter
 2. Efterladelse af træer til naturligt henfald ved tynding og foryngelse
 3. Fastholdelse af naturlig opvækst
 4. Begrænset og skånsom brug af jordbearbejdning
 5. Fremme af andre træarter end hovedtræarten
- b) Viden om bevarelse af skoves struktur, herunder:
 1. Bevarelse af karakteristiske gamle træer og træruiner
 2. Efterladelse og beskyttelse af dødt ved
 3. Udlæg af biodiversitetsarealer, herunder urørt skov
 4. Bevarelse af ydre og indre skovbryn
- c) Viden om skovens driftsteknik, herunder:
 1. Driftstekniske metoders indvirkning på en bæredygtig drift
 2. Hensynsfuld kørsel i bevoksningen, herunder udlæg kørespor og eventuelt anvendelse, af permanente kørespor
 3. Tilpasset anvendelse af gødning og pesticider
 4. Håndtering af lækager på maskiner
 5. Driftstekniske metodevalg og deres betydning for brændstofforbrug
- d) Viden om skovdriftens håndtering af naturværdier, vildt, friluftsliv, kulturhistorie og andre interesser, herunder:
 1. Viden om naturværdier/nøglebiotoper
 2. Beskyttelse af sårbare områder
 3. Hensyn til skovens hydrologi
 4. Hensyn til fortidsminder og kulturspor
 5. Hensyn til publikum og friluftsliv

Bilag 3 – Miljøkrav til skovmaskiner og håndværktøj

Miljøkrav til skovmaskiner og håndværktøj

Ved køb af udstyr og forbrugsvarer skal miljømærkede produkter vælges, når dette er praktisk og økonomisk rimeligt.

Der skal, dog anvendes:

- Hydrauliske olier, der mindst opfylder de krav, der gælder for miljøtilpasset hydraulikolie i henhold til ISO 15380
- Alkylatbenzin, der opfylder svensk standard SS 15 54 61 eller produkter med et højeste indhold af aromater på 0,5 vol. %, benzen på 0,09 vol % og oliefiner på 0,5 vol %.
- Til savkædesmøring: Vegetabilsk savkædeolie eller anden miljømæssigt godkendt savkædeolie eller fedt til savkædesmøring i henhold til SS 15 54 70, den europæisk Miljøstandard Eco Label eller den tyske standard Blauer Engel

Der må ikke anvendes Ethylenglycol i kølesystemer på maskiner, der bruges til arbejde på skovarealer.

Kravene gælder ikke for:

- Biler og visse hjælpetraktorer ældre end årg. 1990, som kører mindre end 300 ydetimer pr. år.
- Entreprenørmaskiner, vognmænd og "småkørere", der udfører opgaver på skovvej, hovedspor og pladser og som kører mindre end 300 ydetimer per år per skovarealer.

Bilag 4 - Eksempler på tiltag, der kan forbedre friluftslivet

- a) Der er markeret en tur i skoven, der giver mulighed for at opleve nogle af skovens særlige natur- eller landskabelige værdier
- b) Der er etableret faciliteter som fx bord og bænk eller lignende i skoven, hvor der kan gøres ophold, og medbragt mad og drikke kan nydes
- c) Der er etableret en bålplads eller lignende facilitet, der giver mulighed for at gøre ophold og lave bål under sikre forhold
- d) Der er etableret en lokalitet eller facilitet, hvor der kan overnattes for eksempel i medbragt telt
- e) Fladefærdsel er tilladt – eventuelt i et nærmere afgrænset område af skoven
- f) Færdsel efter solnedgang er tilladt – eventuelt i et nærmere afgrænset område af skoven. Gode muligheder for friluftsliv og naturoplevelser kan med fordel planlægges og etableres i dialog og samarbejde med lokale friluftsforeninger, der kan hjælpe med viden og eventuelle ressourcer.

Bilag 5 - Udvalgte fuglearter

Beskyttelsen gælder fra den 1/3 til den 31/7:

- Kongeørn
- Fiskeørn
- Perleugle
- Lærkefalk
- Stor Hornugle
- Havørn